

FOTO: ELLEN DE BRUIJN

World Birdwatch 2001 in de Lutkemeerpolder

Ricardo van Dijk

Op 29 september 2001 vond in Nederland de derde editie plaats van de World Birdwatch. Bij deze jaarlijkse trek telling wordt een lint van telposten gevormd door vele vrijwilligers. In totaal waren er dit jaar 65 van deze telposten die een lint vormden van Bloemendaal aan Zee tot aan Winterswijk. Deze World Birdwatch vindt plaats in vele Europese landen en wordt in Nederland georganiseerd door Vogelbescherming Nederland.

De telpost die door Vogelbescherming aan de Vogelwerkgroep Amsterdam werd toege-

wezen, lag aan de Lutkemeerweg. Deze weg ligt ten westen van Amsterdam-Osdorp, op enkele honderden meters afstand van begraafplaats Westgaarde. De exacte tellocatie was gelegen op een dijk (Wijsentkade) en was omgeven door een agrarische omgeving met afwisselend grasland, maisakkers en kleinschalige bebouwing.

Voorafgaand aan de teldag hadden de deelnemers een instructie ontvangen die was opgesteld door Vogelbescherming. Deze instructie bevatte aanwijzingen hoe te tellen en

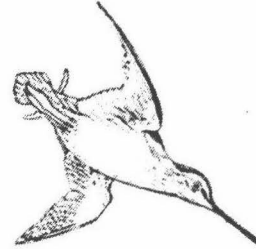
welke aantekeningen er gemaakt moesten worden. Volgens deze instructies startte de telling om 07.00 uur en eindigde om 17.30 uur. Dit kwam op deze datum ongeveer overeen met tellen vanaf een half uur voor zonsopgang tot een half uur na zonsondergang.

De tellers stonden om 07.00 uur klaar en het feest kon beginnen. Doordat het de eerste keer was dat op deze locatie een trek telling plaatsvond, was het voor iedereen een verrassing wat aan trek te zien zou zijn. ►



FOTO: ELLEN DE BRUIJN

's Ochtends werd een korte reportage gemaakt door een televisieploeg van de lokale zender AT5. Diezelfde dag nog was de telpost te zien in het AT5 Nieuws.



De Watersnip kwam op plaats drie van de Lutkemeerpolder-telpost.

Weersomstandigheden

De weersvoorspelling is de belangrijkste factor om vooraf in te kunnen schatten of de vogeltrek goed waar te nemen zal zijn. Een heldere middag en nacht voorafgaande aan de trek telling zijn gunstig, vooral voor het waarnemen van langafstandstrekkingen zoals Sijzen, Kepen en kwikstaarten. Daarnaast is het prettig vogels kijken bij lichte bewolking en droog weer. De dag vóór de teldag was er wat hoge, lichte sluierbewolking geweest en was het in de nachtelijke uren overwegend droog. De lichte sluierbewolking trok die ochtend langzaam weg, waardoor er pas vrij laat sprake was van

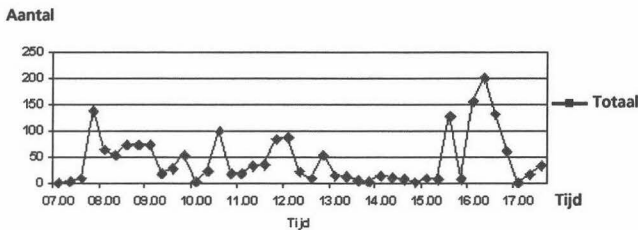
goed licht om te kunnen waarnemen. Deze sluierbewolking verdween echter na een uur of negen, waarna de zon ons begon op te warmen. De wind was gedurende de dag matig, ongeveer windkracht 4, uit zuidelijke richting. Aan het einde van de middag nam de bewolking weer iets toe en werden de telomstandigheden iets minder gunstig.

Resultaten

De resultaten van de trek telling per soort worden weer gegeven in tabel 1. Daarbij zijn ook de resultaten gegeven van het landelijke totaal van deze World Birdwatch. De re-

sultaten werden opgeteld per kwartier. Ongeveer eens per twee uur werden deze resultaten vervolgens telefonisch doorgegeven aan het centrale coördinatiepunt van Vogelbescherming Nederland. Deze gegevens werden dan direct per computer verwerkt. Hierdoor waren de resultaten van het totale tellint al binnen een dag beschikbaar.

Op de telpost werden in totaal 1906 vogels geteld, verdeeld over 40 soorten (ongedetermineerde niet meegerekend). Hierbij waren duidelijke pieken in aantallen vast te stellen in de ochtend en de avond (zie grafiek 1). Landelijk werden er 146.653 vogels waargenomen, verdeeld over maar liefst 142 soorten. Daarmee is het hoogste aantal vogels geteld sinds de start van dit initiatief en het duidt aan dat de trek omstandigheden erg gunstig waren.



grafiek 1: Aantalsverloop per kwartier

De vogels

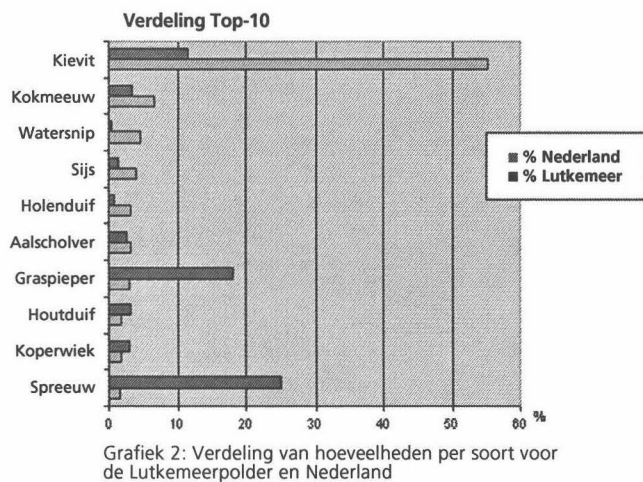
Uit tabel 1 blijkt dat ruim de helft van het aantal waargenomen vogels bestond uit Kieviten. Tijdens de trek in deze tijd van het najaar zijn grote groepen Kieviten aanwezig in Nederland, vooral afkomstig uit Oost-Europa en Wit-Rusland. Uit literatuur [1] blijkt dat het zwaartepunt van de aanwezige Kieviten in het najaar ligt in door grasland gedomineerde gebieden in West- en Noord-Nederland en het Rivierengebied. Wie de locatie van de telpost op de kaart bekijkt, zal zien dat de telpost op slechts enkele kilometers van de uitgestrekte graslanden rondom Schiphol ligt. Daarmee kan de aanwezigheid van deze soort goed verklaard worden. Kieviten blijven normaliter in grote aantallen in dit soort graslanden aanwezig tot het moment dat er nachtvorst optreedt. De waarnemingen die wij hebben gedaan van deze soort bestonden vooral uit vluchten van groepen, van enkele tientallen tot zo'n 200 vogels. Hoogstwaarschijnlijk waren dit voornamelijk vogels die onderweg waren naar foerageergebieden in de omgeving van de telpost.

Nummer twee van de telpost, de Kokmeeuw, is een echte opportunist, die zich zowel binnen als buiten de stad goed thuis voelt. Het was dan ook lastig om vast te stellen of deze meeuwen langs vlogen om vanaf hun slaappleats in de stad een hapje te gaan halen, of dat het werkelijk doortrekkende vogels waren. Volgens de instructies die we hadden gekregen, waren meeuwen die niet in richtingen tussen zuid en west vlogen "zeer verdacht". Het totaal is dan ook het resultaat van de indruk die wij kregen of dit nu trekkende Kokmeeuwen waren (wel meetellen), of dat ze slechts iets verderop gingen foerageren (niet meetellen). ▶

Tabel 1:

Overzicht totalen vd Lutkemeerpolder en totalen van Nederland

	soort	Lutkemeer	%	Nederland	%
1	Kievit	1.054	55	15.671	11
2	Kokmeeuw	128	7	4.669	3
3	Watersnip	88	5	357	0
4	Sijs	76	4	1.916	1
5	Holenduif	61	3	1.145	1
6	Aalscholver	59	3	3.445	3
7	Graspieper	57	3	24.678	18
8	Houtduif	34	2	4.198	3
9	Koperwiek	32	2	4.141	3
10	Spreeuw	30	2	34.048	25
11	Smient	28	1	783	1
12	Vink	28	1	21.640	16
13	Pijlstaart	15	1	29	0
14	Buizerd	12	1	429	0
15	Witte kwikstaart	12	1	2.912	2
16	Gaai	9	0	214	0
17	Zilvermeeuw	9	0	160	0
18	Wilde eend	9	0	592	0
19	Zanglijster	7	0	1.989	1
20	Slobeend	7	0	29	0
21	Boerenzwaluw	6	0	5.350	4
22	Keep	5	0	298	0
23	Kneu	5	0	2.666	2
24	Krakeend	5	0	14	0
25	Kl. mantelmeeuw	4	0	59	0
26	Kuifeend	4	0	118	0
27	Nijlgans	4	0	173	0
28	Blauwe reiger	3	0	97	0
29	Groenling	3	0	580	0
30	Turkse tortel	2	0	112	0
31	Blauwe kiekendief	1	0	6	0
32	Bokje	1	0	2	0
33	Koolmees	1	0	336	0
34	Merel	1	0	261	0
35	Rietgans spec.	1	0	2	0
36	Rietgors	1	0	258	0
37	Ringmus	1	0	710	1
38	Slechtvalk	1	0	6	0
39	Sperwer	1	0	402	0
40	Witgat	1	0	7	0
41	Ongedetermineerd	100	5	2.015	1
TOTAAL VAN DEZE SOORTEN		1.906		136.517	
TOTAAL VAN ALLE GEDETERMINEERDE SOORTEN IN NEDERLAND				146.653	



De meeste kleinere vogelsoorten leken echte doortrekkers te zijn die non-stop doervlogen in een hoog tempo, vooral in zuidelijke richting. Met uitzondering van de Graspieper was het voor de meeste zangvogels niet de meest geschikte biotoop om lang in rond te blijven hangen. De meeste soorten uit de toptien waren echter soorten waarvoor de omgeving van de telpost wél een aantrekkelijk biotoop vormde zoals Houtduif en Holenduif.

Aandeel in het totaal

Wat voor rol speelde deze telpost nu in het totaal van alle telposten. De 1906 vogels van de Lutkemeerpolder vormden 1,5 % van het totaal aantal waargenomen vogels. Een belangrijke bijdrage door de telpost werd geleverd voor de volgende soorten:
 Pijlstaart: 15 van 29 = 52 % van het landelijke totaal

Watersnip: 88 van 357 = 25 % van het landelijke totaal
 Slobeend: 7 van 29 = 24 % van het landelijke totaal

Er werden echter verhoudingsgewijs weinig Graspiepers, Boerenzwaluwen en Spreeuwen waargenomen. In de eindrapportage van Vogelbescherming Nederland zal een duidelijker beeld gegeven kunnen worden van de regionale verschillen in de verdeling van soorten per telpost. Die verdeling van soorten geeft een beeld van het karakter van de telling in vergelijking met het Nederlandse totaalbeeld. De Kieviten drukten een duidelijk stempel op het totale beeld van de trek telling, terwijl dit landelijk gezien veel minder het geval was (zie grafiek 2).

Krenten

De krenten in de pap waren een welkome afwisseling voor

een dergelijke lange teldag. Deze krenten bestonden voor een deel uit het waarnemen van de eerste wintergasten zoals Keep, Koperwiek en Smient, maar ook het waarnemen van de laatste zomergasten zoals de Boerenzwaluwen die deze dag nog langskwamen. Een vrouw Blauwe Kiekendief trok laag over de akkers door in zuidelijke richting. De Slechtvalk die op korte afstand voorbij kwam vliegen, zorgde voor flinke paniek onder een groep trekkende Kieviten. Aan het einde van de middag vloog een Bokje langs, die de zintuigen weer op scherp stelde na de tientallen Watersnippen die we al hadden waargenomen.

Media

In Nederland was er veel aandacht voor dit evenement. Landelijke dagbladen en televisiezenders besteedden aandacht aan de World Birdwatch. Ook deze telpost ontkwam niet aan die aandacht: 's ochtends werd een korte reportage gemaakt door een televisieploeg van de lokale zender AT5. Diezelfde dag nog was de telpost te zien in het AT5 Nieuws.

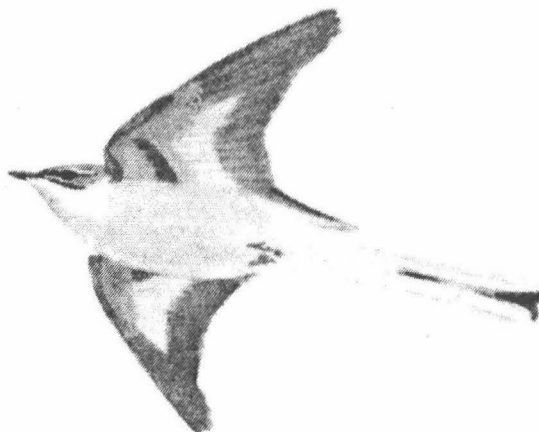
Dankwoord

Tot slot een woord van dank voor de tellers die zich deze dag urenlang hebben geconcentreerd op alle langs vliegende vogels: Ellen de Bruin, Auke Jansen, Theo van Lent en Jan Timmer.

Literatuur

[1] Bijlsma R.G., Hustings F. & Camp-huysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.

Grote Gele Kwikstaart **WAARNEMINGENOPROEP** in de winter van 2001/2002



De Grote Gele Kwikstaart is een regelmatige wintergast in Amsterdam. Via het Amsterdams VogelNet (AVN) kwam vorig jaar de vraag binnen hoe algemeen eigenlijk. Om een antwoord te vinden op deze vraag heeft Jan-Hendrik van Oers in de winter 2000/2001 alle waarnemingen van de Grote Gele Kwikstaart verzameld. Waarnemingen die binnenkwamen via het AVN, persoonlijke e-mail en via de waarnemingenrubriek van *De Gierzwaluw*.

Uit de waarnemingen van vorig jaar kunnen een aantal conclusies getrokken worden, maar het leek mij interessanter ook dit jaar nog waarnemingen te verzamelen en de gegevens van beide jaren te combineren voor een artikel in *De Gierzwaluw*. Van wanneer tot wanneer zijn Grote Gele Kwikstaarten in Amsterdam aanwezig, wat zijn de favoriete plekken, hoeveel vogels overwinteren in Amsterdam?

Om antwoorden te krijgen op deze vragen roep ik op waarnemingen van de Grote Gele Kwikstaart in de regio Groot-Amsterdam in de winter 2001/2002 naar mij op te sturen. Als u uw waarnemingen uit de vorige winter niet heeft doorgezonden naar AVN, Jan-Hendrik van Oers

of waarnemingensecretaris Paul Marcus, zijn deze vanzelfsprekend nog steeds welkom.

Ik ben met name geïnteresseerd in:
datum (en evt. tijdstip);
aantal vogels;
locatie;
vliegrichting / ter plaatse;
evt. aanvullende opmerkingen.

Waarnemingen zijn welkom per e-mail, maar ook via een briefje. Stuur ze naar:

Ruud Altenburg
Egidiusstraat 3/2
1055 GK Amsterdam
ruud@eti.uva.nl

Via AVN wordt maandelijks een update van de waarnemingen rondgestuurd. Op aanvraag e-mail ik dit overzicht vanzelfsprekend ook naar vogelaars die niet op het AVN aangesloten zijn.

Hartelijke dank,
Ruud Altenburg